

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА

Разумей Т.М., к.е.н.,

Державний агроекологічний університет, м. Житомир

Розглянуто еколого-економічні проблеми формування галузі м'ясного скотарства в радіоактивно забруднених районах Житомирської області, а також перспективи її розвитку в умовах ринкової економіки.

The ecological and economic problems of creation of meat cattle breeding branch in radioactive polluted areas of Zhytomyr region, and perspective of it development in conditions of market economy are considered.

Постановка проблеми. Серед завдань подальшого розвитку сільськогосподарського виробництва в зоні Полісся в умовах ринкової трансформації АПК важлива роль належить тваринництву, зокрема виробництву яловичини. Тому проблема виробництва м'яса великої рогатої худоби та підвищення його еколого-економічної ефективності в сільськогосподарських формуваннях радіоактивно забрудненого регіону Житомирської області за рахунок інтенсивного розвитку спеціалізованого м'ясного скотарства потребує свого вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ефективності скотарства, вдосконаленню технологій і селекційної роботи в галузі, організації кормовиробництва присвячено багато наукових праць вітчизняних вчених. Серед них наукові розробки: Амбросова В.Я., Білозерського О.Л., Бурката В.П., Березівського П.С., Долинського В.П., Зубця М.В., Коржинського М.П., Микитюка В.М., Прістера Б.С., Рижкова В.Г., Савченка Ю.І., Саблука П.Т., Шкурина Г.Т., Щепієнка П.В. та ін. Проте в роботах зазначених та інших авторів не в повній мірі вирішуються еколого-економічні проблеми розвитку галузі м'ясного скотарства з урахуванням регіональних особливостей Житомирської області, зокрема вплив радіоактивного забруднення.

Метою дослідження є аналіз еколого-економічних проблем сучасного стану розвитку галузі м'ясного скотарства в радіоактивно забрудненому регіоні Житомирської області та визначення перспектив її розвитку на ринкових засадах.

Виклад основного матеріалу. Необхідність збільшення виробництва м'яса та м'ясних продуктів в Україні – першочергове завдання аграрників. Як свідчать дані науковців [2] більшість високорозвинутих країн світу віддають перевагу розвитку м'ясного скотарства. Створення та розвиток цієї галузі в Житомирській області зумовлена комплексом об'єктивних чинників:

- як наслідок аварії на ЧАЕС здійснюється послідовне перепрофілювання господарської діяльності північних районів та окремих господарств в зоні інтенсивного землеробства, що мають сприятливі умови для ведення цієї галузі;
- в забрудненій зоні проводяться заходи по зменшенню площ під інтенсивними просяними та зернобобовими культурами і залуженню та довготривалому

використанню луків та пасовищ, що зменшує міграцію радіонуклідів з ґрунтів у вегетативну масу рослинницької продукції;

- в забруднених районах за рахунок відселення зменшилися людські трудові та репродуктивні демографічні ресурси.

Слід зазначити, що ведення м'ясного скотарства порівняно з молочним має ряд істотних переваг: затрати праці - у 5-6 разів нижчі, а витрати енергоносіїв та енергоємність на 60-70% нижчі. Завдяки малозатратним технологіям капіталовкладення у м'ясне скотарство у 3-4 рази менші. Якість м'яса тварин м'ясних порід і типів вища, більший вміст протеїну, кількість м'яса вищих сортів - 60%, а забійний вихід туші - 62-64%. М'ясна худоба значно менше потребує концентрованих кормів, вона добре використовує пасовища та корми від переробної промисловості.

За останні 12 років у галузі м'ясного скотарства відбулися суттєві зміни. Так, в Україні виведені українська м'ясна, волинська м'ясна і поліська м'ясна породи; створюються симентальська і південна м'ясні породи. Ця галузь тваринництва у найближчій перспективі може бути конкурентоспроможною на міжнародному ринку [1].

Нині в Україні м'ясну худобу розводять понад 400 господарств, у яких налічується 117,8 тис. гол., у тому числі корів 54,3 тис. гол., що відповідно у 1,9 і 4,2 рази більше, ніж у 1991 р. Питома вага поголів'я м'ясної худоби Житомирської області до поголів'я зони Полісся становить 24,5 %, в цілому по Україні - 3,8 % (табл. 1).

Таблиця 1

Чисельність м'ясної худоби, тис. голів

Зона, області	Фактично 2004р.		Перспектива			
	всього, поголів'я	у т.ч. корів	2008 р.		2012 р.	
			всього, поголів'я	у т.ч. корів	всього, поголів'я	у т.ч. корів
Полісся, всього	46,9	22,1	81,9	36,8	192,0	87,0
у т.ч.:						
Волинська	10,6	3,9	17,6	5,9	38,5	13,1
Житомирська	11,5	6,3	20,5	12,7	45,8	27,1
Закарпатська	-	-	1,1	0,5	5,7	3,4
Івано-Франківська	1,2	0,4	2,2	1,1	9,0	4,5
Львівська	4,6	2,8	8,8	6,2	23,0	16,1
Рівненська	12,2	4,9	19,9	6,2	40,5	12,2
Чернігівська	6,8	3,8	11,8	4,2	29,5	10,6
Разом по Україні	117,8	54,3	207,7	92,9	400,0	182,0

Необхідно зазначити, що чисельність поголів'я м'ясного напрямку в Житомирській області та в її радіоактивно забруднених районах з кожним роком зменшується (табл. 2). Так, на початок 2004 р. порівняно з відповідним періодом 2003 р. в цілому по області поголів'я великої рогатої худоби зменшилося на 21 %, в т.ч. корів на 28 %, по зоні радіоактивного забруднення відповідно на 10 і 9 %.

Таблиця 2

Чисельність худоби м'ясного напрямку на 1 січня, голів

Райони, область	Велика рогата худоба			в т.ч. корів		
	2003р.	2004р.	2004р. в % до 2003р.	2003р.	2004р.	2004р. в % до 2003р.
Ємільчинський	837	730	87	542	494	91
Коростенський	670	385	58	259	195	75
Лугинський	65	53	82	37	21	57
Малинський	1139	1098	96	1093	1065	97
Народицький	482	378	78	310	260	84
Овруцький	2592	2603	100,4	1873	1327	71
Олевський	400	373	93	350	263	75
Разом по радіоактивно забруднених районах	6185	5620	90	4464	3625	81
Житомирська область	14129	11143	79	8825	6387	72

Серед причин, які гальмують процес становлення галузі м'ясного скотарства в досліджуваному регіоні слід віднести те, що реалізаційні ціни на товарний молодняк, одержаний від м'ясних і молочних порід однакові і тому витрати на його вирощування відшкодовуються лише на 57,6%. У таких економічних умовах розведення м'ясної худоби стає для господарств не вигідним тому, що, по-перше, відсутні власні кошти для поліпшення існуючих та створення нових пасовищ, придбання кормозбиральної техніки, реконструкції старих приміщень, не забезпечується створення міцної кормової бази, запровадження ресурсозберігаючих інтенсивних технологій годівлі та утримання м'ясної худоби і на цій підставі підвищення її продуктивності. По-друге, внаслідок монополізації сфери м'ясопереробної промисловості неможливо господарствам реалізувати м'ясну худобу за цінами, які б враховували високий вміст у яловичині білка, амінокислот та інших поживних речовин.

Враховуючи те, що у м'ясному скотарстві повільний обіг капіталу, господарства регіону надають перевагу розвитку молочного скотарства та скоростиглим м'ясним галузям, зокрема свинарству, птахівництву. Зазначені проблеми спричиняють поступовий занепад галузі м'ясного скотарства. Тому необхідно вжити дієвих заходів організаційно-економічного і фінансового характеру для збереження і ефективного ведення галузі.

Висновки. Формування галузі м'ясного скотарства у найближчій перспективі (5-10 років) в досліджуваному регіоні повинно відбуватися шляхом:

- збільшення чисельності м'ясної худоби. Так, згідно з наказом Мінагрополітики і УААН від 21 жовтня 2003 р. "Про розвиток спеціалізованого м'ясного скотарства в Україні", яким затверджено цільову програму "М'ясне скотарство" передбачено забезпечити у 2012 р. збільшення чисельності поголів'я м'ясної худоби в цілому по Житомирській області до 45,8 тис.гол., у т.ч. корів - 27,1 тис.гол.;

- створення і впровадження в господарствах інтенсивної системи виробництва повноцінних, дешевих, стандартних кормів I класу (силос, сінаж, сіно),

високоякісних комбікормів, префіксів, білково-вітамінно-мінеральних добавок. Необхідно інтенсифікувати виробництво кормів з одночасним проведенням заходів, спрямованих на зниження забрудненості кормів радіоактивними елементами;

- підвищення якості кормів, для чого забезпечити господарства вітчизняною ефективною, доступною за цінами кормозбиральною і кормопереробною технікою за рахунок пільгових, багаторічних (10-20 років) державних і приватно-комерційних кредитів, як це зроблено в Німеччині та інших розвинутих країнах;
- збільшення продуктивності молодняка до 500-600 г приросту на добу при витраті кормів на одну голову 20-25 ц корм.од/

- вдосконалення системи ціноутворення. Для економічної зацікавленості господарств у вирощуванні м'ясної худоби ціни необхідно формувати з урахуванням якості м'яса. Ціни на м'ясо спеціалізованих порід повинні бути на 25-30% вищими, ніж молочних. За розрахунками вчених Інституту розведення і генетики тварин УААН рівень нормативних витрат на одну м'ясну корову становить 2400 грн. в рік, а рентабельність для забезпечення простого відтворення капіталу в м'ясному скотарстві має становити 22%, розширеного - 45%. При цьому нормативна ціна реалізації 1 ц яловичини (у живій масі) одержаної від м'ясної худоби повинна бути за простого відтворення капіталу 585,6 грн. і 696 грн. - розширеного. Необхідна розробка та диференціація цін в залежності від рівня екологічної чистоти. Зниження рівня забрудненості яловичини шкідливими речовинами повинно стимулюватися підвищенням її реалізаційних цін. Принципово важливим є положення про те, щоб ціни реалізації забезпечували виробникам екологічно чистої яловичини прибуток не менший, ніж яловичини виробленої при звичайній технології;

- державна підтримка м'ясного скотарства завдяки цільовим багаторічним пільговим дотаціям конкретно на кожну голову м'ясної худоби, як це успішно практикується в країнах ЄС, де 90% маточного поголів'я м'ясної худоби отримує державну дотацію;

- поглиблення організаційних зв'язків сільськогосподарських товаровиробників з м'ясопереробними підприємствами, встановлення між ними взаємовигідних економічних відносин;

активізація спеціального режиму інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку Житомирської області.

Отже, впровадження комплексу заходів щодо ефективного ведення галузі м'ясного скотарства у найближчій перспективі дозволить задовольнити потреби внутрішнього ринку та сформувати надійний експортний потенціал Житомирської області.

Література:

- 1.Блозерський О., Вдовиченко Ю., Шаран П. Розведення та селекція м'ясної худоби в Україні // Тваринництво України. - 2004. - № 4. - С. 2-4.
- 2.Богданов Г.О., Кадиба В.М. Досвід ведення м'ясного скотарства в Німеччині та інших країнах ЄС // Вісник аграрної науки. - 1999. - січень. - С. 35-40.
- 3.Концепція розвитку м'ясного скотарства в Україні на період до 2010 року // Відп. за вип. Г.Г. Шкурин. - К. - 1999. - 66 с.
- 4.Окопний О.М. Відродження тваринництва в Україні та напрями його розвитку // Економіка АПК. - 2003. - № 5. - С. 3-8.
- 5.Статистичний бюлетень про стан тваринництва на 1 січня 2004 року // Житомир. обл. упр. стат. - 2004. - 136 с.